

ÖĞRETİMİ BİREYSELLEŞTİRME VE UYARLAMA

Evrensel Tasarım, Farklılaştırılmış Öğretim, Bireyselleştirme ve
Uyarlama

Dr. Erhan ÇETİN
erhancetin@yandex.com

BÜTÜNLEŞTİRME

Her birey için eğitsel farklılıkları ne olursa olsun;

sosyal, kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlardan

tüm toplum üyelerinin eşit düzeyde yararlanmasını öngören bir üst kavramdır

ve çok boyutlu ele alınır.

Eğitimde Bütünleştirme; okul uygulamalarının özel gereksinimli olan tüm öğrencilerin örgün eğitime devam edebilmelerini sağlayacak şekilde uyarlanması ve düzenlenmesi

Başarılı Bütünleştirme Unsurları

Yönetimsel
Destek

Farklılaştırılmış
Öğretim
Uygulamaları

- Bütünleştirmeye yönelik **destekleyici idareci tutumları** okullardaki bütünleştirme uygulamalarının başarısında kritik rol oynamaktadır.
- Öğrencilerin çeşitliliğine önem veren, okul gelişimini destekleyen ve yeniliklere açık idareci tutumları bütünleştirme uygulamalarında başarıyı arttırmaktadır.

Bütünleştirmenin istenilen sonuçları

- Aidiyet ve üyelik
- Olumlu sosyal ilişkiler ve arkadaşlıklar
- Tam potansiyeline ulaşmak için gelişim ve öğrenme

Farklılaştırılmış Öğretim

- Bir sınıftaki farklı yeterlilikler gösteren öğrenciler için öğrenme ve öğretme yaklaşımı sürecidir.
- **AMACI:** Her bir öğrencinin gereksinimlerini bulunduğu yerde karşılayarak ve öğrenme sürecine yardımda bulunarak öğrencilerin gelişimlerini ve bireysel başarılarını en üst düzeye çıkarmaktır.
- Farklılaştırılmış öğretim, büyük ölçüde sosyal-yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı yaklaşımlarından ortaya çıkmıştır (Tomlinson ve Allan, 2000).
- Kuramsal olarak, bilişsel öğrenme kuramına ve öğrenci başarısı konularında yürütülen araştırma sonuçlarına ve özel eğitim gibi başarılı örnekleri olan programlara da dayanmaktadır (Santamaria ve Thousand, 2004). Bunun yanında, çoklu zeka kuramı, öğrenme stilleri, hazırbulunuşluk, ilgi, zeka alanı, motivasyon, derse katılım ve akademik başarı gibi faktörleri bütüncül olarak ele alan bir yaklaşımdır (Anderson, 2007).

Farklılaştırılmış Öğretim

Farklılaştırılmış öğretimin teorik çerçevesini oluşturan Vygotsky'nin sosyal gelişim yapılandırmacı öğrenme teorisinin ilkeleri şöyledir (Vygotsky, 1978):

- Öğretmenden öğrenciye-öğrenciden öğretmene doğru iki taraflı olarak öğrenmeyi teşvik eden sosyal etkileşimler önem taşımaktadır.
- Öğrenme sürecinde bireyin kendisinden daha bilgili birine (öğretmen, koç veya akıl hocası) ihtiyacı bulunmaktadır.
- Öğrenciler kendilerinin ulaşabilecekleri veya bir rehber eşliğinde başarabilecekleri bir görev üzerinde çalıştıklarında daha etkili bir şekilde öğrenirler.

Farklılaştırılmış Öğretim

- Öğretmenlerin farklı öğrenci ihtiyaçlarını karşılamak ve sınıftaki tüm öğrencilere azami düzeyde öğrenme fırsatı sunmak amacıyla, ileriye dönük bir şekilde eğitim programlarını, öğretim yöntemlerini, kaynakları, materyalleri, etkinlikleri ve öğrenci ürünlerini değiştirebildikleri bir yaklaşım (Bearne,1996).
- Öğrencilerin sunulan içeriği keşfetmeleri için, çeşitli yolların kullanıldığı, etkinliklerin ve sürecin öğrencilerin anlamlı öğrenmelerine yönelik düzenlendiği ve öğrencilerin öğrendiklerini sergilemek için seçim yapabildikleri öğrenme yaşantılarını kapsamaktadır (Tomlinson, 1999).
- öğretmenlerin sınıflarındaki farklı öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına cevap verebilecek planlama yapmalarına imkân tanıyan bir felsefedir (Gregory ve Chapman, 2007).

Farklılaştırılmış Öğretim

Piaget'in bilişsel gelişim
kuramına,

Vygotsky'nin yakınsak gelişim alanına ve

Gardner'ın çoklu zekâ kuramına,

Beyin temelli öğretim araştırmalarına ve
öğrenme stillerine dayanmaktadır (Gregory ve
Chapman,
2007).

Farklılaştırılmış Öğretim

```
graph TD; A([Farklılaştırılmış Öğretim]) --> B[Öğrencilerin özelliklerinden yararlanabilmesi için tasarlanmış bir müfredatta ya da sınıf içerisinde çeşitli düzenlemeler]; A --> C[En üst düzeyi];
```

Öğrencilerin özelliklerinden yararlanabilmesi için tasarlanmış bir müfredatta ya da sınıf içerisinde çeşitli düzenlemeler

En üst düzeyi

Evrensel Tasarım

7.3. Evrensel Tasarım ve Farklılaştırılmış Öğretim

Eğitim programı içeriğinde bireysel uyarlama ve düzenlemeler yapılmasına alternatif olarak uygulanan yaklaşımlardan biri olan '*evrensel tasarım*', eğitim programlarının bireyselleştirilmesi sürecinde öğrencilerin olası ayrıştırılmalarının önüne geçmek amacıyla, mimari alan-daki uygulamalarından esinlenerek eğitim ortamlarında da uygulanagelmiştir.

Evrensel tasarım, tüm tasarım süresince farklı ihtiyaçları ve yetenekleri göz önüne alarak, insanların ihtiyaçlarını karşılayan mekânlar, ürünler ve hizmetleri kapsayarak bireylerin topluluklara katılımını sağlar.

Evrensel Tasarım

- Evrensel tasarım yaş, beceri ve durum farkı olmaksızın, herkes tarafından tüm ürün ve çevrelerin kullanılabilmesini amaçlayan bir yaklaşımdır.
- **Mimari açıdan:**
Mümkün olan en geniş şekilde, uyarlama ya da özel tasarım gereksinimi olmaksızın tüm insanlarca kullanılabilir olan ürün ve ortamların tasarımı.
- **Eğitimsel açıdan:**
Erişim ve öğrenmeyi kolaylaştırmak için güçlü destekler içeren eğitsel müfredatın ve araç gereçlerin geliştirilmesi ve bunların geleneksel araç-gereç kullanan öğrencilerden daha geniş yelpazede öğrenciler için etkili hale getirilmesi
- **Öğrenme için evrensel tasarım:**
 - *Herhangi bir kişinin dikkatini çekmeden bireyin gereksinimleri ile genel bir tarzda ilgilenir.
 - *Bu yaklaşım **tepkisel olmaktan öte önleyicidir.**
 - *Özel gereksinimi olan öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak üzere müfredat ve araç gereçler geliştirme ‘herkes için kullanılabilirliği’ arttırır.
 - *Yeni teknolojiler ve elektronik kaynaklardan faydalanır.
 - *Sürekli olarak gereksinimi olan öğrencilere ve öğrenme ile ilgili farklılıkları olan öğrencilere yeni bir bakış açısı sağlar.

Evrensel Tasarım

Temel amaç,
insanların mekana uymasını
değil, mekanın insanlara
uymasını sağlamaktır.

Evrensel Tasarımın 7 özelliği

1. Eşitlikçi kullanım,
2. Kullanımda esneklik,
3. Basit ve sezgisel kullanım,
4. Algılanabilir bilgi,
5. Hata için tolerans,
6. Düşük fiziksel güç gereksinimi,
7. Yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân.

Evrensel Tasarım

Kullanıcıların yeteneklerine bakılmaksızın, insanlar tarafından herhangi bir zorluk yaşamadan kullanılan, yararlanılan her objenin, kişinin ergonomik ve antropometrik özelliklerine uygunluğu çerçevesinde evrensel olarak da kullanılabilir ve yararlanılabilir olduğu fikri.

Hitchcock ve arkadaşları (2002)'na göre eğitim programlarında evrensel tasarımın dört öncülü bulunmaktadır:

01

Öğretmenler tarafından hazırlanan öğrenme kazanımları ve hedefleri, öğrencilerden yüksek beklenti içinde olmalı, kendilerinin mevcut gelişimsel düzeylerini artırıcı güçlüğü sahip erişilebilir kazanımlar içermelidir.

02

Eğitim programı içeriğinin ve yöntemlerin çoklu temsili içeren çeşitli ve esnek materyaller üretilmelidir.

03

Öğretimin uyarlanması gerekliliğine dair karar verme adına öğretmenler için bilgi sahibi olabilecekleri esnek, süregelen ve doğru bir şekilde gerçekleştirilen değerlendirmelere ihtiyaç bulunmaktadır.

04

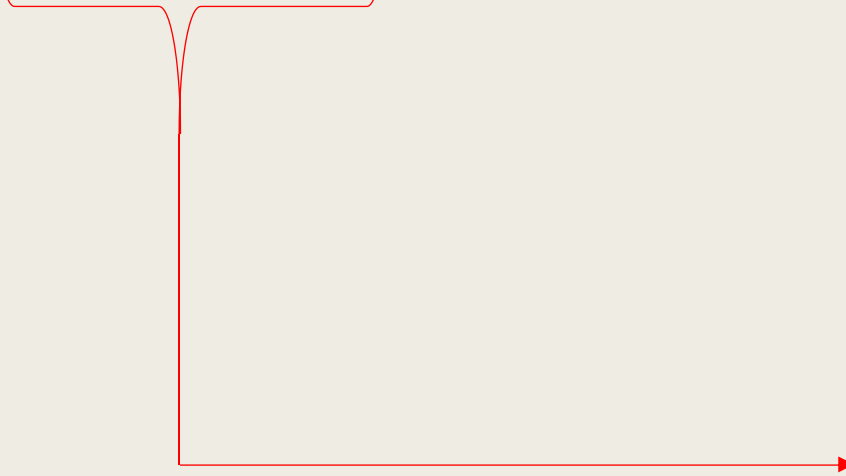
Öğrenme için evrensel tasarım, farklı yeterlilik ve özelliklere sahip öğrenciler için alternatifler içeren esnek program içeriği, materyalleri ve pratikleri yoluyla sağlanabilmektedir.

Bir uygulamanın
farklılaştırılmış öğretim
olarak nitelendirilmesi,

o uygulamanın öğrenciler için etkili olacağı
anlamına gelmez!

“Sınıf içinde yapılan etkinlikler, öğrenci için
nasıl anlamlı hale getirilebilir?”

Temel hedef, daha çok öğrencinin daha başarılı olmasını sağlamaktır.

- öğrencilere saygı duymak,
- öğrenci başarısını arttırmak,
- sınıfta bir bütünlük oluşturmak,
- kaliteli eğitim programları hazırlamak,
- öğretimi değerlendirmek,
- esnek sınıf kuralları oluşturmak,
- öğretme-öğrenme sürecinde çeşitli stratejiler kullanmak
- öğretme-öğrenme sorumluluğunu öğrencilerle paylaşmak gereklidir.

Farklılaştırılmış Öğretim Özellikleri

- Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgileri ve öğrenme özelliklerinin dikkate alınmasını gerektirir.
- Öğrencilerin öğrenme deneyimlerinden eşit derecede yararlanmalarını sağlar.
- Nicelden çok niteldir.
- Ayrıntılı değerlendirmeye izin verir.
- İçerik, süreç ve ürünü içeren çoklu bir yaklaşımdır.
- Öğrenci merkezlidir.
- Tüm sınıf, grup ve bireysel öğretimin harmanlanmasını sağlar.
- Dinamiktir

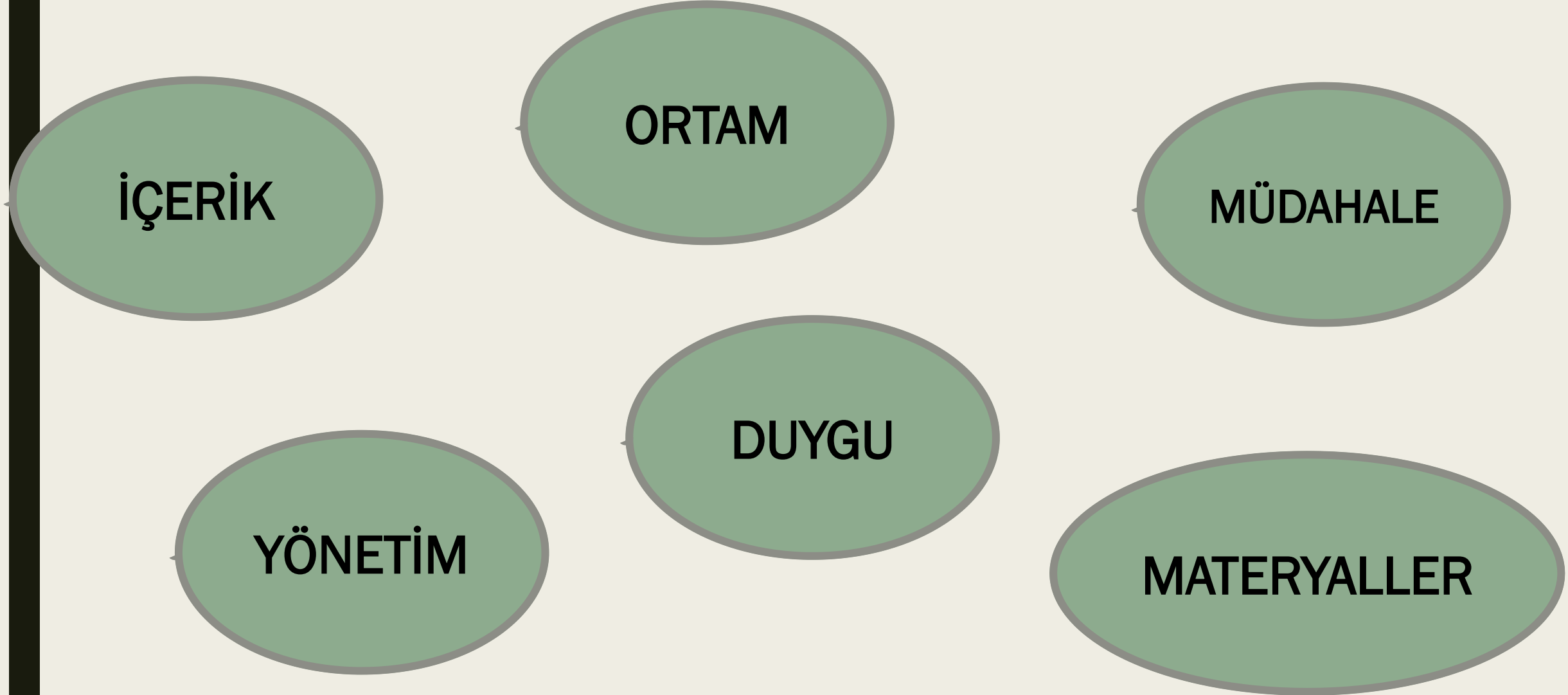
(Karadağ, 2010; Prater, 2006)

Farklılaştırılmış Öğretimde 4 ilke

- (a) Her çocuk ve öğretmen öğrenebilir.
- (b) Tüm çocukların eğitimden en üst düzeyde yararlanma hakkı vardır.
- (c) Tüm öğrenciler için ilerlemeler belirlenmeli, tanımlanmalı ve ödüllendirilmelidir.
- (d) Bir sınıftaki öğrencilerin ortak, farklı ve bireysel gereksinimleri vardır
(Q'Brien ve Guiney, 2001)

Farklılaştırılmış Öğretim Modeli

(Smith ve ark. 2012)

ORTAM

Bir sınıfın düzenlenip organize edildiği yöntem
(oturma düzeni, vb.)

YÖNETİM

Davranışı yönetme açısından yapılması gereken tüm düzenlemeler

DUYGU

Bir öğrencinin okuldaki performansı üzerine önemli etkiye sahip
olabilen kişisel ve duygusal faktörler

İÇERİK

İçeriğin miktarını azaltmak, içeriği değiştirmek, içeriğe eklemeler yapmak

MATERYAL

Basılı materyallerin yanısıra haritalar, küreler, modeller, fotoğraflar, videolar ve bilgisayar tabanlı resimler gibi basılı olmayan materyallerin de kullanımı

MÜDAHALE

Yapılacak müdahalelerde farklı yöntem ve tekniklerin kullanımına dikkat edilmesi

Farklılaştırılmış Öğretim Nedir? Ne Değildir?

Farklılaştırılmış öğretim esnektir.

Yer, zaman, materyal, gruplama ve öğretim açısından uyumlu ve esnek yaklaşımlar kullanmak gerekir. Sınıfta sürekli aynı yol haritası takip edilmez. Etkili farklılaştırmada, özellikle esnek gruplama yöntemleri kullanılır.

Bu sayede, öğrencilerin farklı beceri ve ihtiyaçları, hazırbulunuşluk, ilgi, öğrenme tercihleri, görev/ödev/konunun yapısı dikkate alınarak farklı şekillerde gruplama yapılabilir (Tomlinson, Brimijoin ve Narvaez, 2008, 4).

Farklılaştırılmış öğretim, sadece çoklu zekaya veya sadece öğrenme tercihlerine göre şekillendirilen bir yaklaşım değildir.

Hazırbulunuşluk, ilgi ve öğrenme profilini sistematik bir biçimde dikkate alarak öğretimi tasarlamaktır.

Hazırbulunuşluk: bir öğrencinin belirli bir konu ve beceriyle ilgili başlangıç noktasıdır / Yakınsal Gelişim Alanı

İlgi: bir öğrencinin belirli bir konuya yakınlığı, merakı ya da sevgisidir ve öğrencilerin akademik gelişiminde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. İlgi, motivasyonla ilişkili olduğu için, kısa ve uzun vadede öğrenmeyi olumlu etkilemektedir.

Öğrenme profili: bir öğrencinin nasıl öğrendiği ile ilgilidir ve zeka tercihleri, öğrenme stili, cinsiyet ve kültür gibi değişkenlerden oluşur. Öğretim öğrencilerin zeka tercihleri ya da düşünme stilleriyle uyumlu olduğunda, başarı artmaktadır.

Çünkü öğrenme deneyimlerinin merak uyandırıcı, yararlı ve ilginç olduğu zaman daha etkili olduğunu savunan bir öğretim yöntemidir. Ayrıca, öğrenilenlerin ön-öğrenmeler üzerine kurulduğu ve her öğrencinin bir görev sonunda, öğrenmeyi aynı düzeyde gerçekleştirmediğini kabul eder. Bu nedenle, öğretmen her öğrencinin kendi ilerlemesine katkıda bulunmak için daha fazla sorumluluk almasına yardımcı olur.

Farklılaştırılmış öğretim; öğrenci merkezlidir.

Farklılaştırılmış Öğretim Nedir? Ne Değildir?

Farklılaştırılmış öğretim, içerik, süreç ve ürüne değişik yaklaşımlar sunar.

Öğretmen, bu üç öğeyi farklılaştırırken, öğrencilerin ne öğrendiklerini, nasıl öğrendiklerini ve öğrendiklerini nasıl yansıttıklarını değişik yaklaşımlarla ele alır. Bu yaklaşımların ortak özelliği ise, tüm öğrencilerin öğrenmelerini sağlamaktır (Tomlinson, 2001, 4).

Farklılaştırılmış öğretimde öğrenme dinamiklidir.

çünkü öğretmen, öğrenciler ve öğrenilen konu arasındaki uyumu gözlemler ve planlanan etkinliklerde düzenlemeler yapar. İhtiyaçlara yönelik öğretim sunmaktır. Farklılaştırma, eğitim programına ilave edilen ya da ders bittikten sonra yapılan etkinlikler değil, etkili planlama yapabilmektir.

Farklılaştırılmış öğretim, belirlenen hedeflere uygun biçimde öğrenci başarısını arttırmak amacıyla kullanılan bir araçtır

Ne / Nasıl Farklılaştırılıyor?

Farklılaştırmanın amacı, tüm öğrencileri seviyelerinin en üst düzeyine çıkarmaktır.

Farklılaştırmanın uzun vadeli hedefi ise yaşam boyu öğrenmeyi geliştirmektir.

Farklılıklar

farklılaştırmanın temel ögeleri

içerik,

süreç,

ürün

hazırbulunuşluk,
ilgi ve
öğrenme profilleri

Bireyselleştirme

- TANIM: *Bireysel duruma getirme.
 - *Ancak ortaklaşa ve genel olarak var olan şeyi bireylere uygulama ve yayma.
 - *İnsanların doğal, toplumsal ve tarihsel gelişmesinden kendine özgü olan şeylerin, özelliklerin, bireysel olanın çekilip çıkarılması.
 - *Bir kimseyi başkalarından ayıran özelliklerin, öğrenme ve olgunlaşma süreci içinde geliştirilmesi.
- AMACI: Her öğrencinin akademik standartlarda tanımlanan becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktır.
- Öğretimin bireyselleştirilmesi, öğretmenlerin bir sınıfta bulunan tüm öğrenciler için hedeflenen davranışları kazandırmalarında ne tür uyarlamalar yapabileceklerini gösteren planlamalardır.
- Bireyselleştirilmiş öğretim;
 - Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini,
 - Öğrencilerin ilgi alanlarını
 - İyi uygulamalara dayanan öğrenme stratejilerini temel alır.

Farklılaştırılmış Öğretim

Bireyselleştirilmiş
Öğretim

Farklılaştırılmış Öğretimde her öğrencinin kendi beklentilerinden daha başarılı olmalarını sağlayacak şekilde öğretim yapılır.

Sadece belirli öğrenciler (üstün zekalı, öğrenme güçlüğü çeken) için değil, tüm öğrenciler için yapılan etkinliklerdir (Tomlinson, Brimijoin ve Narvaez, 2008).

Bu açıdan, bireyselleştirilmiş öğretimden ayrılır; çünkü farklılaştırılmış öğretimde, her öğrencinin bulunduğu noktadan ileriye gitmesi esastır.

- Farklılaştırılmış Öğretimde öğrenciler kendi niteliklerine göre farklı öğrenme yollarından geçerken, aynı zamanda bir gruba ait olduklarının da farkındadırlar (Tomlinson, 2001).
- Farklılaştırmanın amaçları arasında bireylere odaklanma olmasına rağmen, hedef her öğrenci için özel bir plan yapmak değildir (Tomlinson, Brimijoin ve Narvaez, 2008).
- Farklılaştırılmış öğretimde, bir bütün olarak tüm öğrenciler, grup halinde, ikili veya bireysel çalışmaların yapıldığı farklı etkinlikler kullanılabilir. Etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için, en uygun yöntem kullanılır (Tomlinson, 2001). Bazı durumlarda, tüm sınıf öğretimi önemli ve etkili olabilir. Öğretmen, bireysel ihtiyaçları dikkate alırken sınıfta bir bütünlük oluşturduğu için (Tomlinson, Brimijoin ve Narvaez, 2008), sınıflarda düzensiz ve disiplinsiz bir ortam oluşturmaz (Tomlinson, 2001).

Dinlediğiniz için
teşekkürler.

